

УДК 005.591.6:334.716

СЛАВУТА О.Ю., аспірант
Одеська національна академія харчових технологій

ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено категоріальний апарат інноваційного процесу підприємства, розглянуто його структуру та етапи. Узагальнено визначення інноваційного процесу та запропоновано засоби його активізації.

Ключові слова: інновації, нововведення, інноваційна діяльність, інноваційний процес, інноваційний продукт

In article the categorial device of innovative process of the enterprise is investigated, its structure and stages are considered. The concept of innovative process is generalized and ways of its activation are offered.

Keywords: innovations, innovation, innovative activity, innovative process, innovative product

Вступ. Використання інноваційних продуктів та технологій значно впливає на покращення виробничо-господарської діяльності підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та зростання прибутку, а раціональна організація інноваційного процесу є запорукою підтримання сталих позицій на ринку та подальшого функціонування і розвитку. Інноваційний процес передбачає здійснення комплексу заходів з підготовки виробництва, планування нових конкурентоспроможних товарів та послуг, що задовольнятимуть наявні та майбутні потреби споживачів, маркетинг, виготовлення та комерціалізацію результатів інноваційної діяльності, а також оцінку економічного ефекту від їх використання. Розробка, виготовлення та реалізація інноваційної продукції, надання послуг на підприємстві вимагає визначення та аналізу економічних категорій інноваційного процесу, що зумовило актуальність дослідження.

Постановка завдання. Методологічні засади інноваційної діяльності в умовах ринку базуються на міжнародних стандартах, що окреслюють поняття інновації. Саме воно є основоутворюючою ланкою інноваційного процесу та стало визначальним при прийнятті нормативно-законодавчих актів з даних питань в Україні. Водночас сфера інноваційної діяльності охоплює такі складові, як: новації, інвестиції та інновації. Сутність та складові інноваційного процесу досліджували у своїх роботах: І. Балабанов, О. Бутнік-Сіверський, О.І. Грицай, М.П. Денисенко, П. Завлін, С.Д. Ільєнкова, С.О. Тульчинська, Р.А. Фатхутдинов, І.В. Федулова, П. Харів та ін. Метою статті є узагальнення досліджень категоріального апарату інноваційного процесу, що дозволить у подальшому оптимізувати управління інноваційною діяльністю підприємств.

Результати. За визначенням «Керівництва Фраскати» (документ розроблено у 1963 р. Організацією економічного співробітництва і розвитку, останню редакцію ухвалено в 1993 р.) та «Керівництва Осло» (1992 р.) інновація – кінцевий результат інноваційної діяльності, виражений у вигляді нового чи удосконаленого продукту, який реалізується на

ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, використовуваного у практичній діяльності чи у новому підході до соціальних послуг [1, с.62; 2, с.44].

Пройшовши шлях від «нової функції виробництва» [3, с.33-34], що розглядається у статичній (як певний результат діяльності інноватора, логічне завершення науково-виробничого циклу) та динамічній (у якості постійного процесу пошуку нових ідей, нової комбінації факторів, тобто переходу від старої виробничої функції до нової при зростанні рівня граничної продуктивності) у працях Й. Шумпетера [4, с.15-21] до явища, що не вкладається лише у межі економіки (К. Маркс, М. Кондратьєв), інновація наприкінці ХХ століття окреслюється як «сукупність прогресивних, якісно нових змін, що безперервно виникають у часі та просторі».

В економічній енциклопедії інновація визначається як новий підхід до розробки, виготовлення, продажу товарів, що дозволяє інноватору та його команді отримати переваги над конкурентами [5, с.656]. Поняття інновації зводиться до техніко-технологічного нововведення [6, с.582], що, на нашу думку, не досить точно виражає сутність останнього. Нововведення – це оформлений результат фундаментальних чи прикладних досліджень, розробок або робіт експериментального характеру у будь-якій сфері діяльності, спрямованих на підвищення її ефективності. Таким чином, інновація – це сполучення нововведення та досягнутої ефективності (економічної, соціальної, технічної чи екологічної).

Слід зазначити, що на підприємствах харчової промисловості найчастіше використовується поділ інновацій на процесні та продуктові [7, с.63]. Процесні інновації – це інновації, для впровадження яких застосовують новітні технологічні процеси з метою виробництва як нових, так і традиційних товарів. До них відносять: новіощадні технології у виробництві продукції; розробку та використання технологічних процесів, що дозволяють зменшити тривалість виробничого процесу при дотриманні відповід-

ної якості продукції та нових ліній для пакування; внесення змін до способів транспортування та тари тощо. Продуктові інновації передбачають можливість створення нових товарів для виробничого та невиробничого використання та включають: заходи з розробки продукції для дітей та певних категорій споживачів; проходження стандартизації та сертифікації продукції, покращення якості продукції; виробництво продуктів при дотриманні новітніх медико-санітарних вимог для лікувально-профілактичного призначення; розробку продуктів масового споживання з екологічно безпечної сировини та ін.

Отже, інновація характеризується такими властивостями, як: науково-технічна новизна; практичне використання у виробництві; можливість її комерційної реалізації. Період, на протязі якого ідея втілюється у винахід та проходить шлях до завершення часу використання нововведення, являє життєвий цикл інновації. На стадії розробки та створення нововведення, як і на стадії комерціалізації, невизначеність є найвищою (незрозуміло, чи буде ідея перетворена на інновацію, чи буде вона у подальшому реалізована споживачем та чи знайде практичне використання у господарській діяльності власників прав на неї).

Інноваційний процес – це «процес перетворення наукового знання на інновацію» та її поширення, тобто він охоплює стадії проходження інновації від ідеї, розробки до її втілення у виробництво, споживання [8, с.90; 9, с.172] (див. рис.1). У роботі [10] інноваційний процес визначається як «послідовна зміна взаємопов'язаних робіт від виникнення ідеї, проведення наукових досліджень по ній до її реалізації й поширення, яка призводить до отримання певного соціально-економічного ефекту» при наявності витрат часу, трудових, фінансових та матеріальних ресурсів.

Здійснення інноваційного процесу проходить за двома напрямками [11, с.64]: перший передбачає чітку регламентацію, організацію та здійснення контролю інноваційної діяльності, характерний для масштабних корпорацій, крупних фірм; за другим інноватори не забезпечені необхідними ресурсними та інституційними передумовами проведення інноваційної діяльності; він проходить як індивідуальний процес розробки та подальшої реалізації нововведення окремим винахідником.

Інноваційний проект передбачає розробку, виробництво і реалізацію інноваційного продукту або інноваційної продукції, що відповідають вимогам, встановленим законодавством України з питань інноваційної діяльності [14]. Наявність прогресивних технологій сама по собі не приносить дохід, ефект від її використання виробник отримує при умові виробництва більш якісної та конкурентоспроможної продукції,

що дозволить, в тому числі, покрити витрати на придбання новітнього обладнання.

Саме виготовлена інноваційна продукція характеризує економічний ефект інноваційної діяльності. Інноваційний продукт визначається як результат використання нової технології або продукції (що передбачає виробництво дослідного зразка чи експериментальної партії продукції) або виконання науково-дослідною чи дослідно-конструкторською розробкою інноваційного проекту при умові, що: 1) інноваційний продукт отриманий в результаті впровадження об'єкта інтелектуальної власності, який підтверджений документально (патентом, свідоцтвом), чи ліцензією, або є наслідком здійснення відкриттів; 2) його розробка покращує технологічний і науково-технічний рівень держави; 3) продукт виготовлений в Україні вперше або має переваги за техніко-економічними характеристиками над аналогічною існуючою на ринку продукцією, має переваги за техніко-економічними характеристиками та є конкурентоспроможним.

Інноваційна продукція – це результат виконання інноваційного проекту, виготовлений в Україні вперше або має переваги за техніко-економічними характеристиками над аналогічною існуючою продукцією; може бути представлена як результат використання інноваційного продукту. Інноваційна продукція виробляється підприємством як для власного використання, так і з метою реалізації на ринку.

Сукупність дій щодо створення або впровадження інновації у виробництво на певній стадії інноваційного процесу визначають як поняття інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність – складова інноваційного процесу, який охоплює [15, с.41-48]:

– етап розробки – фундаментальні наукові та прикладні дослідження, спрямовані на створення нововведення (зародження ідеї, втілення певного продукту, технології, що використовують у виробництві);

– технічний етап, тобто надання конструкторським та експериментальним розробкам матеріальної форми;

– комерціалізацію – впровадження інновації у виробничий процес та реалізація на ринку. Стадію комерціалізації проходять лише 10-12% зі всіх створених нововведень.

Отже, інноваційна діяльність – комплекс заходів науково-технологічного, організаційно-економічного, виробничого та фінансового характеру, що призводить до виготовлення нових або покращення існуючих товарів та послуг внаслідок використання інноваційного потенціалу підприємства.

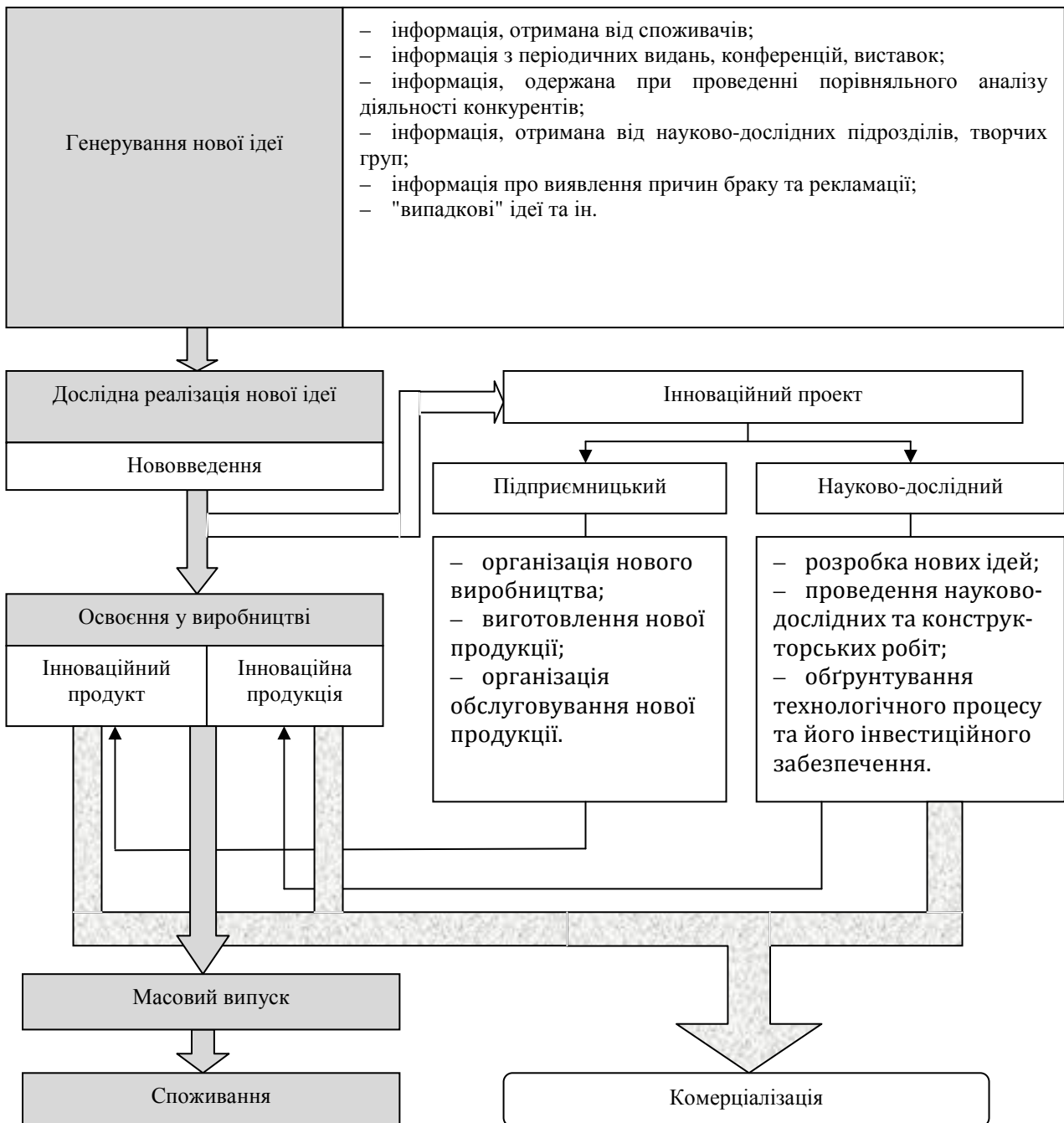

Рис. 1. Структура інноваційного процесу [за даними 12, с.36; 13]

Висновки. Інноваційний процес – це система послідовних робіт від зародження нової ідеї до оформлення її результату у вигляді інноваційних товарів і послуг та їх споживання. Найбільш активними учасниками інноваційних процесів є підприємства, що безпосередньо здійснюють інноваційну діяльність. Проте не слід нівелювати можливості і державних структур та відомств, наукових установ, адже результат розробки та використання інновацій напряму залежить від технічного та технологічного забезпечення

підприємств, їх інвестиційної підтримки та законодавчого підґрунтя. З вищенаведеного можна зробити висновок, що найбільш вигідним та перспективним є створення у складі крупних підприємств комплексних наукових центрів з використанням передових технологій, науково-технічного потенціалу та відповідного фінансування. Саме налагоджена співпраця сприятиме підвищенню ефективності інноваційних процесів в країні та допоможе вивести вітчизняну продукцію на світовий рівень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барнева А.Ю. Инновация как экономическая категория [Текст] / А.Ю. Барнева // Инновации. – 2007. – № 9(107). – С.61-63.
2. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент [Текст] : Учебник / Р.А. Фатхутдинов. – 4-е изд. – СПб. : Питер, 2003. – 400 с.

3. Завгородня О.О. Теорія інновацій: проблеми розвитку і категоріальної визначеності [Текст] / О.О. Завгородня // Економічна теорія. – 2006. – № 4. – С.27-39.
4. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови / Макаренко І.П., Копка П.М., Рогожин О.Г., Кузьменко В.П. / За наук. ред. І.П. Макаренка. К. : Інститут проблем національної безпеки, 2007. – 520 с. – ISBN 978-966-581-943-1.
5. Економічна енциклопедія [Текст] : У трьох томах. Т.1 / Редколегія : С.В.Мочерний та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
6. Економічна енциклопедія [Текст] : У трьох томах. Т.2 / Редколегія : С.В.Мочерний та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
7. Шамина Л.К. Инновационный потенциал предприятия [Текст] / Л.К. Шамина // Инновации. – № 9 (107). – 2007. – С. 58-60.
8. Тульчинська С.О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу [Текст] / С.О. Тульчинська // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1 (6). – С. 89-95.
9. Державне регулювання економіки : Навч. посібник / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. — К. : КНЕУ, 2000. — 316 с.
10. О.І. Грицай. Економічна сутність терміну «інноваційний процес» / Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. – №3 (11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eupmbg/2010_3 /Gricay.pdf >.
11. Прядченко О.С. Забезпечення ефективної інноваційної діяльності малого бізнесу // Економіка, менеджмент, бізнес. – 2011. – №1-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <archive.nbuv.gov.ua /portal/Soc_Gum/Emb/2011_1-2/pryadche.pdf >.
12. Бутнік-Сіверський О. Трансформація інтелектуальної власності в інноваційний продукт [Текст] / О. Бутнік-Сіверський // Інтелектуальний капітал. – 2003. – № 5.– С. 3-12.
13. Боумэн. К. Основы стратегического менеджмента / Пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. – М. : Банки и биржи, 1997. – 175 с. – ISBN 5-85173-103-6.
14. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002р. № 40-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <www.zakon.rada.gov.ua >.
15. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент [Текст] : Навч. пос. / Т.Г. Дудар, В.В. Мельниченко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с. – ISBN 978-966-364-916-0.

УДК 631.14:663.2/3.03:65.014.1.001.76

ХАРКІВСЬКИЙ Д.Ф., д-р екон. наук, професор, ПЕТРЕНКО О.П., канд. екон. наук, асистент
Одеська національна академія харчових технологій

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЗЕРНОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Розглядаються динаміка інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності. Проаналізовано динаміку виробництва зернових та зернобобових культур в Україні. Проведений аналіз взаємозв'язку урожайності зернових та зернобобових культур з масштабами та концентрацією виробництва. Виявлено канали товароруку зернової та зернобобової продукції.

Ключові слова: управління інноваційним розвитком, інвестиції, основний капітал, рентабельність виробництва, оптова торгівля, маркетингова цінова політика, модель оптимізації

We consider the dynamics of investment in fixed assets by sector. The dynamics of grain and leguminous crops in Ukraine. The analysis of the relationship of yield of grain and leguminous crops of scale and concentration of production. Feeds of goods movement detected cereal and pulse production.

Keywords: innovation development, investments, fixed assets, profitability, wholesale, marketing pricing, model optimization

Вступ. Виробництво зерна займає особливе місце серед інших галузей рослинництва. Бо зерно є основою харчування людини, джерелом виробництва тваринницької продукції (молока, м'яса, яєць, інших продуктів), важливим експортним продуктом, що визначає зовнішньоекономічні позиції держави. Україна з давніх-давен була одним з лідируючих виробників і експортерів зерна. Маючи у своєму арсеналі 27% усіх чорноземів планети, і сьогодні на-

ша країна мала б посідати одні з перших місць з виробництва і постачання збіжжя на світовий ринок. Однак, нижча за середньосвітову урожайність зернових та зернобобових культур, значне коливання результативності використання земельних ресурсів під посівами зернових культур, залежність їх урожайності від погодних умов, порівняно незначний обсяг валового збору зернової продукції, низький рівень концентрації її виробництва вказує на те, що в абсолютній більшості регіонів країни